

Analysis of Students' Perception of Historical Places with the Help of Metaphors in the Context of Elementary School Social Studies Teaching

Hanifi ŞEKERCİ *, Midrabi Cihangir DOĞAN**

Received date: 12.02.2019

Accepted date: 17.02.2020

Abstract

In this research, primary school student's perceptions of historical places were investigated, considering that it can affect the effectiveness of social studies teaching. In this context, the research was carried out by phenomenology which is one of the qualitative research method patterns. Criterion sampling technique was used in the selection of the working group. According to this, 154 students attending 4th grade in the 2018-2019 academic year joined in the study. Data collection is collected by means of the form, including the explanation "Historical place is like... .Because" . The content analysis technique was used in data analysis. According to the findings of the study, primary school students produced 84 valid metaphors for the concept related to a historical place. These metaphors are classified under 11 conceptual categories in regard to their characteristics. In addition, it was determined that the most commonly expressed metaphors for the concept of historical place by students were books, information and teachers, respectively. As a result of the research, it can be said that metaphors are very functional in determining the perception of primary school students about the concept of historical place and provide important data in terms of Social Studies teaching.

Keywords: Historical place, metaphor, social science.

*^{ORCID} Dicle University, Ziya Gökalp Education Faculty, Primary Education Department Diyarbakır, Turkey; hnfskrc@gmail.com

**^{ORCID} Marmara University, Atatürk Education Faculty, Primary Education Department, Istanbul, Turkey; mcdogan@marmara.edu.tr

İlkokul Sosyal Bilgiler Öğretimi Bağlamında Öğrencilerin Tarihi Mekânlara İlişkin Algılarının Metaforlar Yardımıyla İncelenmesi

Hanifi ŞEKERCİ * , Midrabi Cihangir DOĞAN**

Geliş tarihi: 12.02.2019

Kabul tarihi: 17.02.2020

Öz

Bu çalışmada ilkökul düzeyinde Sosyal Bilgiler öğretiminin etkililiğini ve verimliliğini etkileyebileceği düşünülerek ilkökul öğrencilerinin tarihi mekân kavramına ilişkin algılarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda araştırma, nitel araştırma yöntemi desenlerinden olgu bilim kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Çalışma grubu ise ölçüt örnekleme tekniğine göre belirlenmiştir. Buna göre 2018-2019 eğitim öğretim yılında ilkökul 4. sınıfa devam eden 154 öğrenci araştırmaya dahil edilmiştir. Araştırma verileri, “Tarihi mekân.....gibidir. Çünkü.....” ifadesinin yer aldığı bir form aracılığıyla toplanmıştır. Verilerin analizinde içerik analizi tekniğinden yararlanılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgulara göre ilkökul öğrencileri tarihi mekân kavramı ile ilgili 84 geçerli metafor üretmiştir. Bu metaforlar özelliklerine göre 11 kavramsal kategori altında toplanmıştır. Bunun yanında tarihi mekân kavramı ile ilgili en fazla üretilen metaforların; kitap, bilgi ve öğretmen olduğu tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda ilkökul öğrencilerinin tarihi mekân kavramına yönelik algılarının belirlenmesinde metaforların oldukça işlevsel olduğu ve Sosyal Bilgiler öğretimi açısından önemli veriler sağladığı söylenebilir.

Anahtar kelimeler: Tarihi mekân , metafor, sosyal bilgiler.

* Dicle Üniversitesi, Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Diyarbakır, Türkiye; hnfskrc@gmail.com

** Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, İstanbul, Türkiye; mcdogan@marmara.edu.tr

1. Giriş

Öğrenme sürecinde ders konularını öğrenciler için anlamlı ve somut hale getirebilmek için okul dışındaki çeşitli öğrenme ortamlarından yararlanılmaktadır. Bu öğrenme ortamlarından bazıları müze, hayvanat bahçeleri, doğal sit alanları, planetaryumlar ve tarihi mekânlardır. Bu ortamlardan tarihi mekânların kullanımı, Sosyal Bilgiler öğretiminde ders içeriklerini yaşamla ve yakın çevreyle ilişkilendirerek öğrenciler için anlamlı hale getirebilmektedir. Aynı zamanda tarihi mekânlar etkili bir öğretim süreci oluşturmada işlevsel olabilmektedir. Bu bağlamda tarihi mekânlara ilişkin detaylı bilgi verilerek bunların Sosyal Bilgiler öğretiminde kullanımının tartışılması gerekmektedir.

Tarihi mekân Ilgaz ve Örtlen 'e (2015) göre geçmişte yaşayan insanların oluşturdukları ya da içinde yaşadıkları yapılarıdır. Bu mekânlar kale, mezar, medrese, türbe, camii, çeşme gibi insanların geçmişte etkileşimde bulunduğu yapılar ya da yerler olabilir. Ata ise (2002) yukarıda ele alınan yapıların yanında arkeolojik kazılarla ortaya çıkarılan harabe ve antik kentlerdeki tapınaklar ve tiyatrolar ile arkeolojik sit alanlarının da tarihi mekân olarak ele alınabileceğini ifade etmektedir. Yukarıda tanımı ve çeşitleri verilen tarihi mekânların Sosyal Bilgiler öğretiminde kullanımı öğrencilere önemli katkılar sağlayabilmektedir. Özellikle ilkökul düzeyinde tarih konularının öğretiminin daha somut hale gelebilmesi için tarihi mekânlar oldukça işlevsel olabilmektedir. Çünkü Tezcan Akmehmet'in (2008) de ifade ettiği gibi tarihi yapılar tarihin vücuda bürünen somut kalıntılarını bünyelerinde barındırmaktadır. Ayrıca yapılan araştırmalarda tarihi mekânların öğrencilerin merak duygularını kamçıladiğı, tarih bilincini geliştirdiğı, geçmişin izini sürüp olaylar arasında bağlantı kurmalarına yardım ettiği, geçmişle gelecek arasında empatik bağlantı kurmasını sağladığı (White ve White, 2000, Taşcan, 2011, Stardling, 2003, Gökkaya ve Yeşilbursa, 2009, Bolant, 1994); tarihsel empati, anlama, düşünme, kavrama, zihinsel canlandırma, sorgulama, yaratıcılık, araştırma, analiz ve karşılaştırma (Aktın, Karakuş, ve Sağlam, 2013, Yılmaz ve Şeker, 2011, Callentine, 2000, Boland, 2002, Horton, 2000, Yeşilbursa, 2008); gözlem, değişim ve sürekliliğı algılama, sosyal katılım, mekânı algılama ve zaman ve kronolojiyi algılama (Üztemur, Dinç, Acun, 2018) becerilerini geliştirdiğı ortaya konulmuştur. Bu bakımdan tarihi mekânlardan öğretim sürecinde yararlanmak önem arz etmektedir.

Tarihi mekânlarla öğretim, ilkökul düzeyinde özellikle Sosyal Bilgiler dersinde daha da önemli olabilmektedir. Çünkü soyut konular olarak değerlendirilebilecek tarih konularının öğrenciler için somut hale getirilebilmesi; öğrencilerin ilgi, merak ve güdülerinin arttırılması, öğretimde tarihi mekân kullanımı ile mümkün olabilmektedir. Ayrıca yapılandırmacı yaklaşımın etkisi ile 2005 yılında revize edilen Sosyal Bilgiler öğretim programındaki çeşitli açıklamalarda da tarihi mekânların öğretim sürecinde kullanımı önerilmektedir (MEB, 2005). Bu bakımdan yapılandırmacı Sosyal Bilgiler öğretimi için tarihi mekânlardan öğretim sürecinde yararlanma önemli bir durum olarak ele alınabilmektedir.

Yapılandırmacılık ile aralarında yakın bir ilişki olan metafor (Semerci, 2007) kavramı araştırmanın bir başka konusudur ve ilgili alan yazında çeşitli şekillerde ifade edilmiştir. Oxford vd. (1998) metaforu bir kavram, olgu ya da olayın başka bir kavram olay ya da olguya benzetilerek açıklanması olarak belirtmiştir. Lakoff ve Johanson (2005) bir şeyi (olgu, kavram, nesne gibi) başka bir şeye göre anlamak ve tecrübe etmek olduğunu ifade etmiştir. Saban, Koçbeker ve Saban'a (2006) göre metafor yüksek düzeyde soyut, karmaşık veya kuramsal bir olguyu, anlamada ve açıklamada kullanılan güçlü bir zihinsel araçtır. Cerit'e (2008) göre ise metaforlar insanların hayatı, çevreyi, olayları ve nesnelere nasıl gördüklerini farklı benzetmeler kullanarak açıklamaya çalışmada kullandıkları bir araçtır. Bu ifadelerden de anlaşıldığı üzere metaforlar, insanların karmaşık bir kavram ya da olayı açıklamada ve anlamlandırmada kullandıkları bilişsel nitelikleri olan vasıtalarıdır. Geçit ve Gencer (2011) bireylerin hem kendi hem de karşısındaki kişilerin duygu ve düşüncelerini ifade ederken metaforlardan yararlandığını ifade etmektedir. Bu bakımdan metaforların anlatıma zenginlik katarak onu güçlendirdiğini söyleyebilmek mümkündür. Shuell

(1990) metaforların bu özelliklerini “Bir resim bin kelimeye bedelse, bir metafor bin resme bedeldir” ifadesiyle ortaya koymaktadır. Metaforlar ele alınan tüm bu özelliklerinden ötürü, bir kavrama ilişkin farklı bakış açıları ve düşünce biçimlerini ortaya koyabilmektedir. Bu nedenle de eğitim araştırmalarında sıklıkla kullanılmaktadır.

Bu araştırmada ilkökul öğrencilerinin tarihi mekânlara ilişkin algıları metaforlar aracılığıyla incelenmeye çalışılmıştır. İlgili alan yazın gözden geçirildiğinde herhangi bir öğrenim kademesinde öğrencilerin tarihi mekânlara ilişkin algılarının metaforlar aracılığı ile belirlendiği bir çalışmaya rastlanmamıştır. Buna karşın tarihi mekânların öğretim sürecinde kullanımının öğrencilerin akademik başarısına olumlu anlamda katkı sağladığı (Epik, 2004; Işık, 2008; Gökçaya ve Yeşilbursa, 2009) Sosyal Bilgilere ilişkin becerilerini geliştirdiği (Üztemur, Dinç, & Acun, 2018), Sosyal Bilgiler algılarını şekillendirdiği (Üztemur, Dinç, & Acun, 2018) çeşitli araştırmalarda tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra öğretmenlerin tarihi mekânlardan öğretim programında yararlanma noktasında yeterince haberdar olmadıkları da saptanmıştır (Ata, 2002; Aktekin, 2008, DeWitt ve Storksdieck, 2015, Öner, 2015; Avcı ve Öner, 2015). Öğretmenlerin tarihi mekânları öğretim sürecinde kullanmaları için öğrencilerin bu kavrama ilişkin algılarını bilmeleri onlara etkili bir öğretim süreci oluşturmasına yardım edebilir. Ayrıca özellikle ilkökul düzeyinde Sosyal Bilgiler öğretimi bağlamında, öğrencilerin tarihi mekânlara ilişkin algılarının bilinmesi etkili bir öğretim süreci oluşturmada ders kitabı hazırlayan ve program geliştiren uzmanlara öğrenme yaşantıları oluştururken ve içerik hazırlarken önemli bilgiler sunabilir. Bundan dolayı araştırmada ilkökul öğrencilerinin tarihi mekânlara ilişkin metaforik algılarının belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bu bağlamda araştırmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmaktadır:

- İlkokul öğrencileri “tarihi mekân” kavramına ilişkin algılarını hangi metaforlar aracılığı ile açıklamaktadır?
- “Tarihi mekân” kavramına ilişkin ilkökul öğrencileri tarafından ifade edilen metaforlar, ortak özellikler yönünden hangi kategoriler altında toplanmaktadır?

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Deseni

Bu çalışmada nitel araştırma desenlerinden biri olan olgu bilim kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek (2011: 72) olgu biliminde farkında olunan ancak hakkında derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olunmayan olgulara odaklanıldığını belirtmektedir. Bunun yanı sıra olgu bilimin bize tümüyle yabancı olmayan aynı zamanda tam anlamını kavrayamadığımız olguları araştırmayı amaçlayan çalışmalar için uygun bir araştırma zemini oluşturduğunu ifade etmektedir. Ayrıca olgu bilim deseni bireysel tecrübelerle odaklanmaktadır. Bu desende katılımcının öznel tecrübeleri ile ilgilenilmekte, algılamaları ve olaylara yükledikleri anlamlar incelenmektedir. Olgu bilim tanılayıcı bir araştırma olduğundan genelleme yapılmaz, bunun yerine olguları tanımlamak önemsenir. (Akturan ve Esen, 2008). Bu bağlamda araştırmada “Tarihi mekân” kavramına ilişkin ilkökul öğrencilerinin algıları belirlenmeye çalışılmıştır.

2.2. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu Diyarbakır ilinde ilkökul dördüncü sınıfta öğrenim gören 154 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma grubunun belirlenmesinde amaçlı örnekleme çeşitlerinden biri olan ölçüt örnekleme tekniği kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme tekniğinde önceden belirlenmiş kriterlere göre (Baltacı, 2018) çalışma grubu belirlenmektedir. Araştırmada örneklemin seçiminde 2018- 2019 eğitim öğretim yılında ilkökul dördüncü sınıfa devam etme, Sosyal Bilgiler dersini en az bir dönem alma, araştırmaya gönüllü katılım, kolay ulaşılabilirlik gibi ölçütler etkili olmuştur.

2.3. Verilerin Toplanması/Süreç

2.3.1. Veri toplama araçları

Araştırmaya katılan ilkokul öğrencilerinin “tarihi mekân” kavramına ilişkin sahip oldukları metaforları ortaya koymak amacıyla öğrencilerin her birine “tarihi mekân gibidir; çünkü” şeklinde ifadenin yazılı olduğu bir form verilmiş ve tarihi mekân kavramı ile ilgili sahip oldukları düşüncelere yoğunlaşarak tek bir metafor yazmaları istenmiştir. Metaforların araç olarak kullanıldığı çalışmalarda (Saban 2004, 2008, 2009; Aydın, 2010) “gibi” kelimesi, genellikle “metaforun konusu” ile “metaforun kaynağı” arasındaki bağı daha açık bir şekilde çağrıştırmak için kullanılmaktadır. Bunun yanında cümlede “çünkü” kelimesine yer verilerek, araştırmaya katılan ilkokul öğrencilerinden kendi metaforları için bir “gerekçe” sunmaları istenmektedir. Öğrencilere “tarihi mekân” kavramına ilişkin kendi metaforlarını yazmaları için yaklaşık 15 dakikalık bir süre verilmiştir. Daha sonra öğrenciler tarafından doldurulan bu formlar toplanarak araştırma için temel veri kaynağı elde edilmiştir.

2.4. Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Çalışmada elde edilen veriler “içerik analizi” tekniği ile çözümlenmiştir. İçerik analizi tekniğinde, belirli kavramlar ve temalar çerçevesine veriler bir araya getirilerek okuyucunun anlayabileceği şekilde organize edilip yorumlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu araştırmada aşağıda yer verilen aşamalara göre ilkokul öğrencilerinin “tarihi mekân” kavramına ilişkin geliştirdikleri metaforlar analiz edilerek yorumlanmıştır:

Adlandırma Aşaması: Bu aşamada çalışmaya katılan öğrencilerin oluşturdukları metaforlar tek tek bilgisayara aktarılmıştır. Daha sonra bu metaforlar alfabetik sıraya göre sıralanmış ve geçici bir liste yapılmıştır.

Tasnif Etme (Eleme ve Arıtma) Aşaması: Bu aşamada metafor analizi ve içerik analizi teknikleri kullanılarak (Saban, Koçbekir ve Saban, 2006) her bir metafor parçalarına ayrılmış, diğer metaforlarla olan benzer ve ortak özellikler bakımından değerlendirilmeye çalışılmıştır. Öğrencilerin ürettikleri metaforlar tek tek okunup gözden geçirilerek, her bir metafor (1) *metaforun konusu*, (2) *metaforun kaynağı* ve (3) *metaforun konusu ile metaforun kaynağı arasındaki ilişki bakımından* analiz edilmiştir.

Bu aşamada 29 kağıt; her hangi bir metafor içermemesi, metafor kaynağı hakkında bilgi vermemesi, metaforun konusu ile metafor kaynağı arasında mantıklı bir gerekçe sunmaması, birden fazla metafor veya gerekçe yazılmış olmasından ötürü zayıf yapıya sahip metafor olarak değerlendirilmiş ve bundan dolayı veri setinin dışında tutulmuştur.

Kategori Geliştirme Aşaması: Burada ilkokul öğrencileri tarafından üretilen metaforlar, “tarihi mekân” kavramına ilişkin sahip oldukları ortak özellikler bakımından incelenmiş ve tarihi mekân kavramına ilişkin 11 farklı kavramsal kategori oluşturulmuştur.

Geçerlik ve Güvenirliği Sağlama Aşaması: Çalışmanın geçerliliğini arttırmak amacıyla verilerin toplanması ve analiz süreci ayrıntılı bir şekilde açıklanmaya çalışılmış, elde edilen kategorileri en iyi temsil ettiği düşünülen açıklamalardan örneklere bulgular bölümünde yer verilmiş ve yorumlarda ilgili araştırmalar arası tutarlılık sağlanmaya çalışılmıştır. Bunun yanında araştırmanın güvenilirliğini artırma adına uzman görüşüne başvurulmuştur. Bu doğrultuda, iki uzman kişiye iki liste verilmiştir. Bu listelerin ilkinde 84 adet metafor alfabetik sıraya göre dizilmiştir. İkinci listede ise 11 farklı kavramsal kategorinin adları ve özellikleri yer almaktadır. Uzmanlardan bu iki listeyi kullanarak birinci listedeki metaforları, ikinci listedeki kavramsal kategorilerle (hiçbir metafor dışarıda bırakmayacak şekilde) eşleştirmeleri istenmiştir. Ardından uzmanların yaptığı eşleştirmeler araştırmacının kendi kategorileriyle karşılaştırılmıştır. Karşılaştırmalarda görüş birliği ve görüş ayrılığı sayıları Miles ve Huberman (1994)’ın formülü ($Güvenirlik = \frac{\text{görüş birliği}}{\text{görüş birliği} + \text{görüş ayrılığı}}$) kullanılarak hesaplanmıştır. Bu hesaplama göre %88 oranında bir uzlaşma sağlanmıştır. Ancak daha sonra görüş ayrılığı olan eşleştirmelerde düzeltmelere gidilerek tam bir uzlaşmaya gidilmiştir. Böylelikle araştırmada güvenilirlik sağlanmaya çalışılmıştır.

Verileri Bilgisayar Ortamına Aktarma Aşaması: Toplam 84 adet metaforun belirlenmesinden ve bu metaforların oluşturduğu 11 adet kavramsal kategorinin geliştirilmesinden sonra bütün veriler bilgisayar ortamına aktarılmış *katılımcı sayısı (f)* hesaplanmıştır.

3. Bulgular

3.1. İlkokul Öğrencilerinin Tarihi Mekân Kavramına Yönelik Metaforları

İlkokul öğrencilerinin “tarihi mekân” kavramına ilişkin sahip oldukları metaforlar Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Öğrencilerinin “Tarihi Mekân” kavramına ilişkin sahip olduğu metaforlar ve frekansları

Metafor Adı	Frekans	Metafor Adı	Frekans
1. Aile	1	44. Kalıntı	1
2. Albümler	1	45. Kitap	11
3. Anne	1	46. Kültürel Değer	1
4. Anne Baba	1	47. Masal	1
5. Atalarımız	1	48. Mucize	1
6. Atatürk	2	49. Müze	2
7. Armağan	2	50. Nokta	1
8. Atlas	1	51. Not Defteri	1
9. Ayna	1	52. Öğretmen	3
10. Bilgi	7	53. Özgeçmiş	1
11. Bilgi Yeri	1	54. Özgürlük	1
12. Bir Parça	1	55. Özel Eşya	2
13. Cennet	3	56. Patlamış Mısır	1
14. Dedem	1	57. Resimli Kitap	1
15. Dünya Gezisi	1	58. Sağlam Bir Şey	1
16. Dünyanın En Uzun Yaşayan İnsanı	1	59. Savaşta Kalma	1
17. Eğlence	1	60. Sanat	2
18. Eser	2	61. Sanat Eseri	1
19. Eski Dünyalılar	2	62. Sandık	1
20. Eski İnsan	1	63. Silgi	1
21. Eski Yapılar	1	64. Siyah Beyaz Fotoğraf	1
22. Eski Zaman	1	65. Sonsuz	1
23. Eskinin Güzelliği	1	66. Süs	2
24. Eskiye Hatırlatan	1	67. Şeker	1
25. Eski Tarihi Yaşam	1	68. Şehir	1
26. Eskiler	3	69. Tarih	2
27. Eskiden Kalmış Eser	1	70. Tarih Kitabı	1
28. Ev	3	71. Tarihin Şahitleri	1
29. Evim	1	72. Taş	2
30. Evimiz	1	73. Taşlık Bir Hane	1
31. Geçmiş	1	74. Tatlı Anne Annem	2
32. Geçmişin Sırları	1	75. Tozlu	1
33. Gezilen Yer	2	76. Uzak	1
34. Gelenek Görenek	1	77. Ülkemizin Bir Parçası	1
35. Güneş	1	78. Yaşam	3
36. Güzel Bir Anıt	1	79. Yaşlı Bir Bilge	1
37. Güzel Bir Resim	1	80. Yaşlılar	2
38. Hatıra	2	81. Yıkık	1
39. Hayat	1	82. Yıldız	1
40. Hayal	1	83. Yüreğimiz	1
41. Huzur	1	84. Zaman Makinası	1
42. İl	1	Toplam	125
43. Kalbimiz	1		

Tablo 1'e göre ilkökul öğrencileri tarihi mekânlarla ilgili toplam 84 geçerli metafor ile 125 adet görüş üretmiştir. Frekans bakımından ilkökul öğrencileri tarafından en fazla ifade edilen metaforların sırasıyla kitap, bilgi, öğretmen, yaşam, eskiler, ev ve cennet olduğu görülebilmektedir. Bunun yanında Atatürk, armağan, müze, sanat, eser, eski dünyalılar, süs, tarih, taş, yaşlılar, özel eşya ve tatlı anneannem metaforları öğrenciler tarafından 2'şer kez ifade edilmiştir. 63 adet metafor ise 1 defa belirtilmiştir. Bunun yanında öğrenciler tarafından ifade edilen metaforların 15'i (anne, baba, anne baba, atalarımız, Atatürk, dedem, dünyanın en uzun yaşayan insanı, eski dünyalılar, eski insan, kalbimiz, öğretmen, tatlı anne annem, yaşlı bir bilge, yaşlılar, yüreğimiz) canlı, 79'u ise cansız metaforlardır. İlkokul öğrencileri tarafından belirtilen metaforların açıklamaları/ gerekçeleri dikkate alınarak ortak özellikleri bakımında kategoriksel sınıflaması aşağıda sunulmuştur.

3.2. İlkokul Öğrencilerinin “Tarihi Mekân” Kavramına İlişkin Sahip Oldukları Metaforların Oluşturduğu Kategoriler

İlkokul öğrencilerinin “*tarihi mekân*” kavramına yönelik sahip oldukları metaforlar 11 kategoride toplanmış ve metafor kategorileri Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo2. Öğrencilerinin “Tarihi Mekân” kavramına yönelik sahip oldukları metaforlar kategorileri ve frekansları

Kategoriler	Metaforlar	Metafor Frekansı
Eski Olmanın İfadesi Olarak Tarihi Mekânlar	Sandık, hatıra (2), atalarımız, eskiden kalmış eser, eski insan, yaşlılar, eski dünyalılar (2), tozlu, yıkık, eskiler (3), eski yapılar, tarih (2), albümler, tatlı anneannem, dedem, müze(2), eski zaman, armağan, dünyanın en uzun yaşayan insanı, zaman makinası, savaştan kalma, geçmiş, eski tarihi yaşam, eskiyi hatırlatan, siyah beyaz fotoğraf	25
Bilgi Kaynağı olarak Tarihi Mekânlar	Anne baba, özgeçmiş, mükemmel bir eser, tarihin şahitleri, yaşlılar, yaşlı bir bilge, bilgi yeri, bilgi (7), kitap (11), öğretmen (3), not defteri, resimli kitap, atlas, tarih kitabı, tatlı anneannem	15
Güzelliğin İfadesi Olarak Tarihi Mekânlar	Sanat (2), şeker, sonsuz, hayal, güneş, süs (2), şehir, güzel bir resim, masal, eskinin güzelliği, cennet (3), yıldız, güzel bir anıt, sanat eseri	14
Değerli Olmanın İfadesi Olarak Tarihi Mekânlar	Kalıntı, özgürlük, Atatürk (2), eser (2), anne, yüreğimiz, evim, özel eşya, nokta	9
Kültürel Açından Tarihi Mekânlar	Ülkemizin bir parçası, kalbimiz, ayna, kültürel değer, gelenek görenek, bir parça	7
Yaşamın İfadesi Olarak Tarihi Mekânlar	Ev (2), evimiz, yaşam (3), hayat, huzur	5
Eğlenme İfadesi Olarak Tarihi Mekânlar	İl, dünya gezisi, gezilen yer (2), eğlence	4
Yapısal ve Şekilsel Özellikleri Bakımından Tarihi Mekânlar	Patlamış mısır, taş (2), sağlam bir şey, taşlık bir hane	4
Esrarengizliğin İfadesi Olarak Tarihi Mekânlar	Uzay, mucize, geçmişin sırları, silgi	4
Bırakılan Miras Olarak Tarihi Mekânlar	Armağan, özel eşyalar	2
Sevgi İfadesi Olarak Tarihi Mekânlar	Aile, ev	2
Toplam		91

Tablo 2'ye göre ilkokul öğrencileri tarafından en fazla "eski olmanın ifadesi olarak tarihi mekânlar", "bilgi kaynağı olarak tarihi mekânlar", "güzelliğin ifadesi olarak tarihi mekânlar" kategorilerinde metafor üretilmiştir. En az metaforun üretildiği kategoriler ise "bırakılan miras olarak tarihi mekânlar" ile "sevgi ifadesi olarak tarihi mekânlar" kategorileri olmuştur. Bunun yanında armağan, ev, özel eşya, eser gibi bazı metaforların farklı kategorilere de girdiği söylenebilmektedir. Bu durumun nedeni öğrenciler tarafından üretilen söz konusu metaforların konusu ve kaynağıdır. Bundan dolayı öğrencilerin oluşturduğu toplam metafor sayısı 84 iken, kategoriler altında yer alan toplam metafor adedi 91'dir. Belirlenen kategorilerde yer alan metaforlar ve metaforlara yönelik açıklama örneklerine aşağıda yer verilmiştir.

Eski Olmanın İfadesi Olarak Tarihi Mekânlar

Tablo 2'ye göre bu kategoride toplam 25 adet metafor üretilmiştir. Bu metaforların açıklama cümleleri incelendiğinde tarihi mekânların eski olması, eskiyi anımsatması, geçmiş zamanı hatırlatması, geçmişten günümüze kalmış olması ile ilgili olduğu tespit edilmiştir. Bu metaforların hem canlı hem de cansız metaforlar olduğu görülmüştür. Bu metaforların açıklama bölümünde yer alan örnek öğrenci ifadeleri ise şunlardır:

Ö4: "Tarihi mekânlar tatlı anneannem gibidir. Çünkü o biraz yaşlı tıpkı tarihi yapılar gibi. Bir sürü bilgiye sahip tıpkı anneannem gibi"

Ö128: "Tarihi mekânlar albüm gibidir. Çünkü bize eskileri hatırlatır."

Ö37: "Tarihi mekânlar zaman makinası gibidir. Çünkü insanları geçmişe götürür."

Ö93: "Tarihi mekânlar müze gibidir. Çünkü eskiden kalma yapılar olduğu için."

Ö71: "Tarihi mekânlar savaştan kalma gibidir. Çünkü çok eski yıllardan kalmış."

Bilgi Kaynağı Olarak Tarihi Mekânlar:

Tablo 2 incelendiğinde bu kategoride toplam 15 adet metafor üretildiği görülebilmektedir. Bu metaforların açıklama cümleleri incelendiğinde tarihi mekânların bilgilendirici ve bilgi kaynağı olması özelliklerine odaklanıldığı görülmektedir. Bu kategoride sınıflanan metaforların hem canlı hem de cansız metaforlar olduğu söylenebilmektedir. Öğrenciler tarafından ifade edilen örnek cümleler şunlardır:

Ö11: "Tarihi mekânlar kitap gibidir. Çünkü bilgilendiricidir."

Ö2: "Tarihi mekânlar kitap gibidir. Çünkü her şeyi bize anlatır, ders verir, eğitir."

Ö112: "Tarihi mekânlar bilgi gibidir. Çünkü tarihin hepsi onlarda yaşanmıştır ve bütün bilgiler ondadır."

Ö75: "Tarihi mekânlar tatlı anneannem gibidir. Çünkü o biraz yaşlı tıpkı tarihi yapılar gibi. Bir sürü bilgiye sahip tıpkı anneannem gibi"

Ö41: "Tarihi mekânlar yaşlı bir bilge gibidir. Çünkü hem geçmişten gelmiştir. Hem de bizi geçmişte olan şeyler hakkında bilgilendirir."

Ö38: "Tarihi mekânlar öğretmen gibidir. Çünkü bilgi verir."

Ö 44: "Tarihi mekânlar öğretmen gibidir. Çünkü onlara bakıp onlarda bilgi alırız."

Güzelliğin İfadesi Olarak Tarihi Mekânlar

Tablo 2'ye bakıldığında bu kategori altında toplam 14 adet metaforun üretildiği görülebilmektedir. Bu kategori altında sınıflanan metaforların açıklama cümleleri incelendiğinde tarihi mekânların görüntüsünün güzelliğine, sanatsal açıdan değerine ve buldukları şehirlere güzellik yönünden kazandırdığı niteliğe odaklanıldığı anlaşılmaktadır. Ayrıca söz konusu kategori

altında sınıflanan metaforların tamamının olumlu olduğu ve cansız olduğu da görülebilmektedir. Öğrenciler tarafından ifade edilen örnek cümleler şunlardır:

Ö5: *"Tarihi mekânlar şeker gibidir. Çünkü her yeri ayrı güzel."*

Ö62: *"Tarihi mekânlar masal gibidir. Çünkü görüntüleri çok güzeldir."*

Ö51: *"Tarihi mekânlar güzel bir resim gibidir. Çünkü eski şeyleri kaliteli ve güzel yaparlar aynı güzel resim gibi."*

Ö 43: *"Tarihi mekânlar süs gibidir. Çünkü şehrimizi güzel gösterir."*

Ö24: *"Tarihi mekânlar hayal gibidir. Çünkü o kadar güzeller ki hayal gibi."*

Değerli Olmanın İfadesi Olarak Tarihi Mekânlar

Tablo 2 incelendiğinde bu kategori altında 9 metaforun öğrenciler tarafından üretildiği görülmektedir. Bu metaforların bazılarının canlı bazılarının ise cansız olduğu söylenebilir. Bu metaforlara ilişkin açıklamalarda öğrencilerin tarihi mekânların gerek ülke için gerekse bireysel anlamda değerli ve önemli olduğuna odaklandığı anlaşılmaktadır. Söz konusu kategoride sınıflanan metaforlara ilişkin örnek öğrenci ifadelerine aşağıda yer verilmiştir.

Ö17: *"Tarihi mekânlar yüreğimiz gibidir. Çünkü çok değerlidir."*

Ö 45: *"Tarihi yapılar özgürlük gibidir. Çünkü bağımsızlık sonucu oluşmuştur."*

Ö106: *"Tarihi mekânlar nokta gibidir. Çünkü mesela haritalarda noktalar önemli yerleri belirtir. Tarihi mekânlar da önemli olduğu için nokta gibidir."*

Ö57: *"Tarihi mekânlar anneler gibidir. Çünkü anneler bizim en değerli şeylerimizdir."*

Ö1: *"Tarihi mekânlar Atatürk gibidir. Çünkü onun kadar önemlidir."*

Kültürel Açıdan Tarihi Mekânlar

Tablo 2'ye göre yaşamın ifadesi kategorisi altında 7 metaforun öğrenciler tarafından üretildiği görülebilmektedir. Bu metaforların birçoğunun açıklama cümlesinde öğrencilerin tarihi mekânların kültürel açıdan önemine ve gelenek göreneklere atıf yaptığı saptanmıştır. Bu metaforlara ilişkin öğrenci ifadelerinden örnekler aşağıda sunulmuştur.

Ö99: *"Tarihi mekânlar kültürel değer gibidir. Çünkü kültürü anlatır."*

Ö109: *"Tarihi mekânlar ayna gibidir. Çünkü kültürümüzü yansıtır."*

Ö23: *Tarihi mekânlar gelenek ve görenek gibidir. Çünkü bizim toplumumuzun bir parçasıdır."*

Yaşamın İfadesi Olarak Tarihi Mekânlar

Tablo 2 incelendiğinde söz konusu kategori altında 5 metaforun öğrenciler tarafından üretildiği görülebilmektedir. Bu metaforların açıklama cümlelerinde öğrencilerin tarihi mekânların yaşam ve yaşamsal özelliklerine işaret ettikleri anlaşılmaktadır. Söz konusu kategori altında sınıflanan metaforlara ilişkin örnek öğrenci ifadeleri ise şunlardır:

Ö29: *"Tarihi mekânlar hayattır. Çünkü onlar bize aittir."*

Ö56: *"Tarihi mekânlar yaşam gibidir. Çünkü insanlarla iç içedir."*

Ö19: *"Tarihi mekânlar ev gibidir. Çünkü oralarda insanlar yaşıyormuş."*

Eğlenmenin İfadesi Olarak Tarihi Mekânlar

Tablo 2'ye göre bu kategori altında 4 metafor öğrenciler tarafından üretilmiştir. Bu metaforların açıklama bölümünde yer alan ifadelerde tarihi mekânlara yapılan ziyaretlerin eğlenceli olmasına işaret edildiği görülmüştür. Bu kategoride sınıflanan metaforlara ilişkin örnek öğrenci ifadelerinin ikisi aşağıda sunulmuştur:

Ö81: "Tarihi mekânlar dünya gezisi gibidir. Çünkü onları gezmeye gittiğimde kendimi dünya gezisindeymişim gibi hissediyorum."

Ö60: "Tarihi mekânlar eğlence gibidir. Çünkü oraları gezerken çok eğleniriz."

Yapı ve Şekilsel Özellikleri Bakımından Tarihi Mekânlar

Tablo 2 incelendiğinde söz konusu kategori altında üretilen metafor sayısının 4 adet olduğu görülmektedir. Bu metaforların açıklama cümlelerinde ise öğrencilerin tarihi mekânların yapısal ve şekilsel özelliklerine ilişkin açıklamalar yaptıkları saptanmıştır. Bu kategori altında sınıflanan metaforlara ilişkin örnek öğrenci ifadeleri ise şunlardır:

Ö67: "Tarihi mekânlar patlamış mısır gibidir. Çünkü her yeri yamuktur."

Ö15: "Tarihi mekânlar sağlam bir şey gibidir. Çünkü yüzyıllardan beri sapsağlam kalmıştır."

Esrarengizliğin İfadesi Olarak Tarihi Mekânlar

Tablo 2'ye bakıldığında söz konusu kategori altında üretilen metafor sayısının 4 adet olduğu görülmektedir. Bu metaforların açıklama cümlelerinde ise öğrencilerin tarihi mekânların esrarengiz özelliklerine ilişkin açıklamalar yaptıkları saptanmıştır. Bu kategori altında sınıflanan metaforlara ilişkin örnek öğrenci ifadeleri ise şunlardır:

Ö33: "Tarihi mekânlar mucizeler gibidir. Çünkü bu yıllara kadar nasıl gelişmiş nasıl öğrenilmiş nasıl yapılmış bunları çok merak ediyorum."

Ö8: "Tarihi mekânlar uzay gibidir. Çünkü görünce çok şaşırırsın."

Ö55: "Tarihi mekânlar geçmişin sırları gibidir. Çünkü sanki o yazılarında bize bir şeyler anlatıyor olabilir."

Ö49: "Tarihi mekânlar bilgi gibidir. Çünkü tarihi eserlerin içinde gizemler bulunur ve onu bizden saklar."

Bırakılan Miras Olarak Tarihi Mekânlar

Tablo 2 incelendiğinde söz konusu kategori altında 2 metaforun öğrenciler tarafından üretildiği görülebilmektedir. Bu metaforların açıklama cümlelerinde öğrencilerin tarihi mekânların geçmişten günümüze miras gibi insanlara bırakıldığına dair ifadeler yer verdikleri tespit edilmiştir. Söz konusu kategori altında sınıflanan metaforlara ilişkin örnek öğrenci ifadeleri ise şunlardır:

Ö14: "Tarihi mekânlar özel eşyalar gibidir. Çünkü atalarımızdan kalmıştır."

Ö89: "Tarihi mekânlar armağan gibidir. Çünkü geçmişten günümüze bırakılmıştır."

Sevgi İfadesi Olarak Tarihi Mekânlar

Tablo 2'ye göre söz konusu kategori altında 2 metaforun öğrenciler tarafından üretildiği görülebilmektedir. Bu metaforların açıklama cümlelerinde öğrencilerin tarihi mekânlara ilişkin sevgi ifadeleri kullandığı tespit edilmiştir. Söz konusu kategori altında sınıflanan metaforlara ilişkin örnek öğrenci ifadesi şöyledir:

Ö121: "Tarihi yapılar aile gibidir. Çünkü herkes sever."

4. Tartışma Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmada Sosyal Bilgiler öğretimi bağlamında tarihi mekân kavramı ile ilgili ilkökul öğrencilerinin algılarının metaforlar aracılığıyla belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda araştırmada elde edilen bulgular çeşitli çalışmaların sonuçları ile karşılaştırılarak Sosyal Bilgiler öğretimi bağlamında tartışılmıştır.

Araştırmada ilkökul öğrencilerinin tarihi mekân kavramına yönelik 84 adet metafor ürettikleri ve bu metaforların tamamının olumlu olduğu saptanmıştır. İlkokul öğrencilerinin tarihi mekân

kavramına yönelik çok fazla metafor üretmeleri, onların söz konusu kavrama yönelik algılarının gelişmiş olduğunu ortaya koymaktadır. Buna karşın 29 zayıf yapılı veya geçersiz metaforun yer aldığı kağıtların elenmesi, öğrencilerin tarihi mekânlara ilişkin bilgilerinin ya yetersiz düzeyde olduğunu ya da kendilerini ifade etmede zorlandığını ortaya koymaktadır.

Araştırmada öğrenciler tarafından ifade edilen metaforların 11 kavramsal kategoride sınıflandırıldığı görülmektedir. Bu kategorilerden en fazla metaforun yer aldığı kategori “eskinin ifadesi olarak tarihi mekânlar” olmuştur. Mentiş Taş ve Yıldız (2015) tarafından yapılan araştırmada ilkökul 4. sınıf öğrencilerinin müze kavramına yönelik ürettikleri metaforların önemli bir bölümünün geçmişe yolculuk kategorisi altında sınıflandırıldığı görülmektedir. Dolayısıyla ilkökul öğrencilerinin gerek müze kavramına gerekse de tarihi mekân kavramına ilişkin algılarının “geçmiş” ve “eski” temaları altında şekillendiğini söyleyebilmek mümkündür. Bu bakımdan ilkökul düzeyinde Sosyal Bilgiler öğretiminde kültürel miras öğelerinde tarihi yapılar ele alınırken ders içeriklerinin ve öğrenme yaşantılarının eski ve geçmişe vurgu yapan öğeler ve ifadelerle zenginleştirilmesi önerilebilir.

Araştırmada ilkökul öğrencilerinin tarihi mekân kavramına ilişkin ürettikleri metaforların önemli bir bölümü “bilgi kaynağı olarak tarihi mekânlar” kategorisi altında sınıflanmıştır. Ayrıca bu kategoride öğrenciler tarafından tarihi mekân kavramına yönelik en fazla ifade edilen metaforların sırasıyla kitap, bilgi ve öğretmen olduğu tespit edilmiştir. İlkokul öğrencilerinin tarihi mekân kavramına yönelik algılarının hem olumlu olması hem de daha çok eğitsel kavramlarla ilişkilendirmeleri ilkökul düzeyinde Sosyal Bilgiler öğretiminde tarihi mekân kullanımının öğrencilerin ders başarısına ve derse karşı tutumlarına olumlu etki sağlayabileceğini akla getirmektedir. Nitekim yapılan araştırmalar bu duruma kanıt oluşturmaktadır. Üztemur ve Dinç (2018) müze ve tarihi mekânlarda öğretimin ortaokul öğrencilerinin bilgi, farkındalık ve ilgi düzeylerini arttırdığını, Gökçaya ve Yeşilbursa (2009) Sosyal Bilgiler dersinde tarihi yerlerin kullanımının ortaokul öğrencilerinin akademik başarılarına olumlu etkisi sağladığını, Işık (2008) yerel tarih öğretiminin ortaokul öğrencilerinin başarılarına etkisinin olumlu olduğunu, Yılmaz ve Şeker (2015) ortaokul öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinde müze gezilerini oldukça yararlı ve işlevsel bulduklarını saptamıştır. Ayrıca Bozdoğan ve Sünbül (2016) tarafından gerçekleştirilen araştırmada ortaokul öğrencilerinin müzelerle ilişkin olarak geliştirdikleri kategorilerde en fazla metaforun müzelerin eğitici ve öğretici yönlerine vurgu yapıldığını ortaya koymuştur. Bunun yanında Yeter ve Kurtdede Fidan’ın (2018) araştırmasında ortaokul öğrencilerinin müze kavramına yönelik metaforlarının önemli bir bölümü eğitim öğretim kategorisi altında sınıflandırılmıştır. Bu bakımdan gerek ilkökul öğrencilerinin tarihi mekânlara ilişkin algılarının gerekse de ortaokul öğrencilerinin müze kavramına yönelik algılarının daha ziyade eğitsel boyutla ilgili oluşu; Sosyal Bilgiler dersinde tarihi mekân ve müze kullanımının ortaokul düzeyinde olduğu kadar ilkökul düzeyinde de işlevsel olarak kullanılabilirliğini ortaya koymaktadır.

İlkokul öğrencileri tarafından tarihi mekân kavramına ilişkin algılarının bir bölümü “kültürel açıdan tarihi mekânlar” kategorisi altında sınıflandırılmıştır. Kırıkçı ve Yılmaz (2017) Türkiye’nin oldukça zengin ve derin bir kültüre ve tarihsel mirasa sahip olduğunu belirtmektedir. İlkokul öğrencilerinin tarihi mekân kavramına ilişkin ürettikleri metaforların bir bölümünün kültürel açıdan tarihi mekânlar kategorisinin altına girmesi, onların Türkiye’nin zengin kültürel mirası hakkında bilgilerinin var olduğunu bizlere göstermektedir.

İlkokul öğrencilerinin tarihi mekân kavramına ilişkin ürettikleri metaforların bazıları “bırakılan miras olarak tarihi mekânlar” kategorisi altında sınıflandırılmıştır. Alkış ve Oğuzoğlu’na (2005) göre tarihi mekânlar atalarımızdan bize bırakılan mirastır. Ancak bu durum bize onları istediğimiz gibi kullanma hakkını vermemektedir ve onları koruma ve gelecek nesillere aktarma sorumluluğumuz vardır. Bu bakımdan ilkökul düzeyinde Sosyal Bilgiler öğretiminde öğrencilere tarihi mekânları koruma ve sonraki nesile en iyi şekilde ulaştırma bilincinin kazandırılması önemli bir vatandaşlık becerisi olarak ele alınabilir.

İlkokul öğrencilerinin tarihi mekânlara ilişkin ürettikleri metaforların bazıları “eğlenme ifadesi olarak tarihi yapılar” ile “yaşamın ifadesi olarak tarihi mekânlar” kategorisi altında sınıflandırılmıştır. Arınç (2002) bir yöredeki tarihi mekânlar gibi kültürel değerlerin kültür turizminde kullanılabilirliğini belirtmektedir. Meydan Uygun ve Baykan (2007) kültür turizmi kapsamında geziler düzenleyen özel kuruluşların turistlerin yeme, içme, barınma ve eğlenme gibi istek ihtiyaçlarını buralarda karşıladığını belirtmektedir. Bu bakımdan kültür turizmi bağlamında eğlenme amaçlı olarak tarihi mekânların kullanıldığını ifade edebilmek mümkündür. İlkokul öğrencilerinin tarihi mekân kavramına ilişkin algılarının eğlenme kategorisi altında yer almasının nedeni tarihi yapıların kültür turizminde kullanımı olabilir. Bunun yanında tarihi mekânların insanlar tarafından konaklama, ticaret ve gezme amacıyla kullanımı bu mekânların yaşamla iç içe olduğunu da ortaya koymaktadır. Bu durum tarihi mekânların ilkökullü öğrencileri tarafından yaşamın ifadesi olarak algılanmalarının nedeni olabilir.

İlkokul öğrencileri tarafından tarihi mekân kavramına ilişkin üretilen metaforların bazıları “güzelliğin ifadesi olarak tarihi mekânlar”, “değerli olmanın ifadesi olarak tarihi mekânlar” ve “yapı ve şekilsel özellikleri bakımından tarihi mekânlar” kategorileri altında sınıflandırılmıştır. Yıldız ve Asatekin (2016) ile Aköz ve Yüzen (2009) tarihi anıtların estetik ve değerli yönlerinin olduğuna dikkat çekmektedir. Çelik ve Yazgan (2009) tarihi mekânların yapısal özellik bakımından farklı niteliklerinin olduğunu belirtmektedir. Üretilen metaforlardan hareketle ilkökullü öğrencilerinin tarihi mekânların estetik ve değer bakımından taşıdıkları önemin farkında oldukları ve yapısal özelliklerine ilişkin bilgi sahibi oldukları düşünülebilir.

İlkokul öğrencileri tarafından tarihi mekân kavramına ilişkin üretilen metaforların bir bölümü, “esrarengizliğin ifadesi olarak tarihi mekânlar” ve “sevgi ifadesi olarak tarihi mekânlar” kategorisi altında sınıflandırılmıştır. Bu kategoriler altına giren metafor sayısının diğer kategorilere göre görece daha az olduğu söylenebilir.

4.1. Öneriler ve Sınırlılıklar

Bu çalışmada ilkökullü öğrencileri tarafından en fazla ifade edilen metaforların bilgi, kitap ve öğretmen olduğu olmuştur. Bunun yanında öğrenciler tarafından üretilen metaforlar en fazla “bilgi kaynağı olarak tarihi yapılar” ve “eskinin ifadesi olarak tarihi yapılar” kategorisine girmiştir. Bu bakımdan öğretmenler, ders kitabı hazırlayan ve program geliştiren uzmanlar ilkökullü düzeyinde Sosyal Bilgiler öğretiminde tarihi mekânlarla ilgili öğrenme içerikleri ve yaşantıları hazırlarken, tarihi mekânların bilgi kaynağı olması ve eski zaman ile ilişkisini dikkate alarak gerekli çalışmaları gerçekleştirebilir.

Çalışmada ilkökullü öğrencilerinin tarihi mekân kavramına yönelik algıları belirlenerek ilkökullü düzeyinde Sosyal Bilgiler öğretimi bağlamında çeşitli değerlendirmeler yapılmıştır. İlgili literatürde müze kavramına ilişkin ilkökullü ve ortaokullü öğrencilerinin algıları metaforlar aracılığı ile incelenmiştir. Ancak tarihi mekân kavramının metaforik olarak çalışıldığı herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Araştırmacılar orta okul, lise ve üniversite düzeyinde öğrencilerin tarihi mekân kavramına ilişkin sahip oldukları algıları metaforik olarak araştırıp öğrenim düzeyine göre söz konusu kavrama yönelik algıların nasıl farklılaştığı araştırılabilir.

Bu araştırma yöntemi gereği deneysel veya bir eylem araştırması değildir. Bu bakımdan araştırma sonuçları öğrencilerin tarihi mekânlara yönelik algılarının öğretim sürecinde kullanımının öğrenci başarısına veya becerilerine etkisini ortaya koyamamaktadır. İlkokullü düzeyinde Sosyal Bilgiler dersinin ilgili konularında çalışma yapmayı düşünen araştırmacılar, öğrencilerin ürettikleri metaforların en yoğun olduğu kategorileri dikkate alarak ders planları oluşturabilir ve uygulayabilir. Böylesi bir öğretim sürecinin etkililiğine ilişkin deneysel araştırmalar ve eylem araştırmaları yapılabilir.

Kaynaklar

Alkış, S. & Oğuzoğlu, Y. (2005). İlköğretim öğrencilerinin tarihi çevre bilgisinin değerlendirilmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(1), 23-46.

- Akmehmet, T. K. (2008). Müzelerin tarih öğretiminde nesne merkezli eğitim etkinlikleriyle kullanılması ve ilköğretim sosyal bilgiler öğretimi. *Milli Eğitim Dergisi*, 180(4), 50-67.
- Aküz, F., & Yüzer, N. (2009). Tarihi yapılarda malzeme özelliklerinin belirlenmesinde uygulanan yöntemler. *IMO-1. Insaat Muhendisliği Eğitimi Sempozyumu, İstanbul-Türkiye*, 6-7.
- Aktekin, S (2008). Müze uzmanlarının okulların eğitim amaçlı müze ziyaretlerine ilişkin görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9, 2.
- Aktın, K., Karakuş, H., & Sağlam, H. (2013). Sinop üniversitesi öğretmen adaylarının Sinop iline ait tarihi ve kültürel eserler hakkındaki ilgi ve farkındalık düzeyleri. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6 (7), 37- 59
- Akturan, U., & Esen, A. (2008). Fenomenoloji. T. Baş ve U. Akturan (Ed.) içinde, *Nitel araştırma yöntemleri* (ss. 83-98). Ankara: Seçkin.
- Ata, B. (2002). *Müzelerle ve tarihi mekânlarla tarih öğretimi: tarih öğretmenlerinin "müze eğitimine" ilişkin görüşleri*. Yayınlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Arıncı, P. C. (2002). *Selçuk'ta kültür turizmi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ege Üniversitesi, İzmir.
- Avcı, C., & Öner, G. (2015). Tarihi mekânlar ile sosyal bilgiler öğretimi sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüş ve önerileri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15, 108- 133.
- Aydın, F. (2010). Ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya kavramına ilişkin sahip oldukları metaforlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimler Dergisi (KUYEB)*, 10 (3), 1313-1322.
- Baltacı, A. (2018). Nitel araştırmalarda örnekleme yöntemleri ve örnek hacmi sorunsalı üzerine kavramsal bir inceleme. *BEÜ SBE Dergi*, 7(1), 231-274.
- Boland, B. M. (1994). Our past / ourselves: teaching with historic places. *CRM: Using The National Register of Historic Places*, 17, 33-35.
- Boland, B. M. (2002). Historic places: common ground for teachers and historians. *OAH Magazine of History*, 16 (2).
- Bozdoğan, K., & Sünbül, A. M. (2016). Ortaokul 7. sınıf öğrencilerinin 'müze' kavramına ilişkin geliştirdikleri metaforlar. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31, 107-127.
- Callentine, K. K. (2000). Teaching with historic places in the classroom. *CRM: Creative Teaching with Historic Places*, 23(8), 17-18.
- Cerit, Y. (2008). Öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin müdür kavramı ile ilgili metaforlara ilişkin görüşleri. *Eğitim ve Bilim*, 33(147), 3-13.
- Çelik, D., & Yazgan, M. (2009). Kentsel peyzaj tasarımı kapsamında tarihi çevre yenileme çalışmalarının araştırılması: Beypazarı örneği. *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 6(3), 235-244.
- DeWitt J. & Storksdieck M. (2008). A short review of school field trips: Key findings from the past and implications for the future." *Visitor Studies*, 11, 2, 181-197.
- Dinç E & Üztemur S. (2018). Müzeler ve tarihi mekânlarda Manisa'nın tarihi ve kültürel özelliklerinin öğretimi. İçinde Edt. Çağlar, İ. M., Çitfçioğlu, F., Ustaoglu, Z. (Eds.) *Geçişten Günümüze Manisa Şehzade II. Mehmet ve Manisa Tarihi- Kültürü- Ekonomisi*. 2373- 2393, Celal Bayar Üniversitesi Yayınları.
- Epik, C. (2004). *Müzelerin lise öğrencilerinin tarih dersi başarıları ve hatırd tutma becerileri üzerindeki etkileri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Geçit, Y. & Gençer, K. (2011). Sınıf öğretmenliği 1. sınıf öğrencilerinin coğrafya algılarının metafor yoluyla belirlenmesi (Rize Üniversitesi örneği). *Marmara Coğrafya Dergisi*, 23, 1-19.
- Gökkaya, A. K., & Yeşilbursa, C. C. (2009). Sosyal bilgiler öğretiminde tarihi yerlerin kullanımının akademik başarıya etkisi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 483-506.

- Horton, J. O. (2000). On site learning- the power of historic places. *CRM: Creative Teaching with Historic Places*, 23 (8), 4-5.
- Hunter, K., & Shull, C.D. (1992). Teaching with historic places. *Social Education*, 56 (5).
- İlgaz, S. & Örtten, H. (2015). Sosyal Bilgiler eğitiminde tarihi ve sanatsal mekânlara dayalı öğrenme ortamları. İçinde Sever R. & Koçoğlu E. (Eds.), *Sosyal bilgiler eğitiminde mekânsal öğrenme ortamları* (ss: 285- 310). Ankara: Pegem Akademi.
- Işık, H. (2008). İlköğretimde tarih konularının yerel tarih ile ilişkilendirilmesinin öğrenci başarısına etkisi. *Journal of International Social Research*, 1(4).
- Kabapınar, Y. (2014). *Kuramdan uygulamaya hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Kırıkçı, A. C., & Yılmaz, K. (2017). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının tarihi çevre eğitimine yönelik görüşleri. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (35), 74-86.
- Lakoff, G., & Johnson, M. (2005). *Metaforlar hayat, anlam ve dil*. (G.Y. Demir, Çev.). İstanbul: Paradigma.
- MEB, (2005). *4- 5. Sınıf sosyal bilgiler programı*. Ankara: MEB Yayınları.
- MEB (2018). *4-7. Sınıf sosyal bilgiler programı*. Ankara: MEB Yayınları
- Oxford, R. L., Tomlinson, S., Barcelos, A., Harrington, C., Lavine, R. Z., Saleh, A., & Longhini, A. (1998). Clashing metaphors about classroom teachers: Toward a systematic typology for the language teaching field. *System*, 26, 3- 50.
- Öner, G. (2015). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin 'okul dışı tarih öğretimine ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Türk Tarih Eğitimi Dergisi*, 4(1), 89-121.
- Powers, B. A., & Knapp, T. R. (1995). *A dictionary of nursing theory and research*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Saban, A. (2004). Giriş düzeyindeki sınıf öğretmeni adaylarının "öğretmen" kavramına ilişkin ileri sürdükleri metaforlar. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(2), 131-155.
- Saban, A. (2008). İlköğretim I. kademe öğretmen ve öğrencilerinin bilgi kavramına ilişkin sahip oldukları zihinsel imgeler. *İlköğretim Online*, 7(2), 421-455.
- Saban, A. (2009). Öğretmen adaylarının öğrenci kavramına ilişkin sahip olduğu zihinsel imgeler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 281-326.
- Saban, A., Koçbekir, B.N. & Saban, A. (2006). Öğretmen adaylarının öğretmen kavramına ilişkin algılarının metafor analizi yoluyla incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 6(2), 461-522.
- Semerci, Ç. (2007). "Program geliştirme" kavramına ilişkin metaforlarla yeni ilköğretim programlarına farklı bir bakış. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 31(1), 139-154.
- Shuell, T.J. (1990). Teaching and learning as problem solving. *Theory into Practice*, 29(2), 102-108.
- Stradling, R. (2003). *20. Yüzyıl Avrupa tarihî nasıl öğretilmeli?* (Çev. Ayfer Ünal). İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.
- Taş, A. M., & Yıldız, N. (2015). Metaphors about the concept of "Museum" of 4th graders in one elementary school in turkey. *International Journal of Education*, 7, 19-30
- Taşcan, O. (2011). *Tarih öğretiminde mekân kullanımı ve öğretmen görüşleri - Bitlis ili örneği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van.
- Uygur, S. M., & Baykan, E. (2007). Kültür turizmi ve turizmin kültürel varlıklar üzerindeki etkileri. *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı, 2, 30-49.
- Üztemur, S., Dinç, E., & Acun, İ. (2018). Müzeler ve tarihi mekânlarda uygulanan etkinlikler aracılığıyla öğrencilerin sosyal bilgilere özgü becerilerinin geliştirilmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 46, 294-324.

- Üztemur, S., Dinç, E., & Acun, İ. (2018). Sosyal bilgiler öğretiminde müze ve tarihi mekân kullanımının 7. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler algılarına etkisi: Bir eylem araştırması. *Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi*, 11(1), 135-168.
- Van Manen, M. (2014). *Phenomenology of practice: meaning-giving methods in phenomenological research and writing*. California: Walnut Creek.
- White C. S & White, D. J. D. (2000). Preparing teachers to teach with historic places. *CRM: CRM: Creative Teaching with Historic Places*, 23(8), 28-30.
- Yaldız, E., & Asatekin, N. G. (2016). Anıtsal yapıların kullanım sürecinde değerlendirilmesine yönelik bir model önerisi. *METU Journal of the Faculty of Architecture*, 33(2).
- Yeşilbursa, C. C. (2008). Sosyal bilgiler öğretiminde tarihi yerlerin kullanımı. *TÜBAR-XXIII*, 209-222.
- Yeter, F., & Kurtdeğede Fidan, N. (2018). İlkokul 4. Sınıf öğrencilerinin müze metaforları. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(1).
- Yıldırım, A., & Şimşek H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yılmaz, K., & Şeker, M. (2011). İlköğretim öğrencilerinin müze gezilerine ve müzelerin sosyal bilgiler öğretiminde kullanılmasına ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *İstanbul Aydın Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 1(3), 21-39.

Extended Summary

1. Introduction

The use of instructional strategies, methods and techniques, in which the learners actively join in the learning environment was emphasized in the instruction schedule (curriculums) created in 2005 with the effect of the constructivist approach. One of these programs has been the Social Studies curriculum. In this program, information is obtained from social sciences, students' age levels and pedagogical principles are taken into consideration by creating learning content (Kabapınar, 2014) students are struggled to acquire citizenship skills, daily life skills and a number of skills that social scientists should have. So as to realize these skills and achievements in the program, it is significant to use teaching techniques such as local history, oral history, historical places and museums teaching, historical empathy, evidence-based teaching (MEB, 2005) incident to Social Studies. It can be said that the use of these techniques in the process of teaching museums and historical places is so functional in teaching the topics related to history in Social Studies course at primary school level. In this respect, primary school students' perceptions about the concept of historical place was struggled to be revealed by means of metaphors. In this way, it is thought that teachers may provide important information while creating learning experiences and preparing content for experts who prepare textbooks and program development. The research looks for answers to the following questions:

How do primary school students explain via which metaphors that they have perceptions of the concept of "historical place"?

Metaphors expressed by elementary school students with respect to the concept of "historical place, are collected under which categories with regard to common characteristics?

2. Method

Research Pattern

In this study, the *phenomenology*, one of the qualitative research designs, was used.

Study group

The study group is consisted by 154 students who are at 4th grade of a primary school in the province of Diyarbakır. The study group was determined with a criterion sampling technique.

Data collection tool

In order to reveal the metaphors that the elementary school students participating in the research have about the concept of "nature", a form with phrases such as "Historical places is....." or "because....." is given and they were asked to write a single metaphor by focusing on their ideas about the concept of historical places.

Data Analysis and Interpretation

The data obtained from this research were analyzed using the "content analysis" technique.

3. Findings, Discussion and Conclusion

In the study, it was determined that primary school students produced 84 metaphors relating to the concept of historical place and all of these metaphors were positive. The fact that primary school students produce a lot of metaphors for the concept of historical place demonstrates that their perception of the concept has improved. In addition to this, the elimination of papers including 29 weakly structured and invalid metaphors demonstrates that students' knowledge of historical sites is either insufficient or difficult to express themselves. In the research, it is seen that the metaphors expressed by the students are classified into 11 conceptual categories. These are categories of "historical places as an expression of being old", "historical places as a source of information", "historical places as an expression of beauty", "historical places as an expression of life", "culturally historical places", "historical places as expressions of entertainment", "historical places with regard to structure and formal features", "historical places as an expression of mysteries", "historical places as

heritage”, “ historical places as an expression of being precious”, “historical places as an expression of love”. The category including the most metaphors out of these categories became “historical places as an expression of being old”. In addition, it was determined that the most commonly expressed metaphors for the concept of historical place by students were books, information and teachers, respectively.

The perception of students from primary school of the concept of historical place is both positive and more educational concepts to explain and the concept of the use of historical studies in the teaching of social studies at primary level demonstrates that students may have a positive effect on course achievement and attitudes towards the course. In the study conducted by Bozdoğan and Sünbül (2016), the category that includes the most metaphor in the categories developed by secondary school students in museums was the category that stresses the educational and instructive sides of museums. Besides, a significant part of the metaphors of the students from primary school towards the concept of museum in the research of Yeter and Kurtdele Fidan (2018) were classified under the category of education and training. In respect to this, both the primary school students’ perception about historical places and the perceptions of middle school students of the concept about museum rather than the educational dimension demonstrate that the use of historical places and museums may be used at the elementary school level as well as at the primary school level.

In the research, a important part of the metaphors produced by students from primary school about the concept of historical place were classified under the category of historical places as the expression of the old”. In the study conducted by Mentiş Taş and Yıldız (2015), it is seen that an important part of the metaphors produced by primary school 4th-grade students about the concept of museum are classified under the category of travel to the past. It is possible to say that perceptions of primary school students about both the concept of museum and historical place are shaped under the themes of “past” and “old”. In this respect, when it is studied historical structures in cultural heritage elements in primary school level social studies teaching, enriching with expressions and elements which course content and learning experiences emphasize old and past may be considered as an important situation.

In this research, to be determined primary school students- perceptions about the concept of historical place, various evaluations were made in the context of social studies at primary school level. In the related literature, primary and secondary school students’ perceptions about the concept of museum were examined by means of metaphors. However, there is no research about the concept of historical place is studied metaphorically. Researchers may investigate metaphorically the students’ perceptions of the concept of historical place at secondary, high school and university level and investigate how perceptions show an alteration based on the level of education.

Etik Beyannameesi

Bu makalede “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında belirtilen bütün kurallara uyduğumuzu, “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbirini gerçekleştirmediğimizi, hiçbir çıkar çatışmasının olmadığını ve oluşabilecek her türlü etik ihlalinde sorumluluğun makale yazarlarına ait olduğunu beyan ederiz.

Araştırma makalesi: Şekerci, H., & Doğan, M. C. (2020). İlkokul sosyal bilgiler öğretimi bağlamında öğrencilerin tarihi mekânlara ilişkin algılarının metaforlar yardımıyla incelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(2), 464-480.